

В. Головченко, д-р політ. наук, проф.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ГЕОПОЛИТИЧЕСКИЕ ИНТЕРЕСЫ И ИНТЕРЕСЫ БЕЗОПАСНОСТИ США В ВОСТОЧНОЙ АЗИИ

Основу геополитических интересов и интересов безопасности интересов США в Восточной Азии формируют потребности воспрепятствовать формированию там мощного стратегического соперника, внешняя политика которого противоречила бы американским амбициям на лидерство в постбиполярной системе международных отношений. Потенциальную угрозу осуществлению планов Белого Дома в отношении мировой гегемонии может составлять лишь могущественный Китай, поэтому главный интерес США в Восточной Азии состоит в том, чтобы по возможности не дать ему сравняться с Америкой по достижениям в области высоких технологий и новых видов вооружений. К приоритетам безопасности США в Восточной Азии относятся также управление ситуацией на Корейском полуострове и укрепление военно-политического союза с Японией.

Ключевые слова: внешняя политика, международные отношения, союз, стратегическое партнерство.

V. Holovchenko, Doctor of Political Sciences, Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

GEOPOLITICAL AND SECURITY US INTERESTS IN THE EAST ASIA

The basis of the foreign policy interests of the United States in East Asia account for the need to prevent the formation of strong regional strategic rival, which foreign policy would be contrary to U.S. ambitions for leadership in the post-bipolar system of international relations. The potential threat of official Washington's plans for world leadership can only be powerful China that is why the main interest of the U.S. in East Asia is not possible to give the PRC a match with America on macroeconomic indicators, advances in high technology and new types of weapons. By U.S. foreign policy priorities in East Asia are also managing the situation on the Korean peninsula and strengthen political and military alliance with Japan.

Key words: foreign policy, international relations, union, strategic partnership.

УДК 327.51

В. Матвієнко, д-р іст. наук, проф.,
С. Сокур, здобувач

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЛОБІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КРАЇНАХ-ЧЛЕНАХ ЄС НА ПРИКЛАДІ АВСТРІЇ, ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ, НІМЕЧЧИНИ, ФРАНЦІЇ ТА ДАНІЇ

Для сучасних політичних систем країн-членів Європейського Союзу є характерною наявність широкого діалогу між владними органами та суспільством. Надзвичайно важливе місце у цьому діалозі займає лобістська діяльність, яка покликана артикулювати інтереси зацікавлених груп та шляхом впливу на повноважні органи задовольняти інтереси зацікавлених осіб. Найбільш яскраво інституціоналізація лобістської діяльності проявляється в Австрії, Великій Британії, Німеччині, Франції та Данії, хоча й знаходиться вона на різному рівні. За такої ситуації існує необхідність в аналізі рівня інституціоналізації лобістської діяльності в згаданих країнах-членах Європейського Союзу. Відповідно до рівня інституціоналізації країни-члени ЄС розподіляються на країни, де лобістська діяльність є інституціоналізованою, країни із перехідним рівнем інституціоналізації та країни, де існує лише тенденція до інституціоналізації.

Ключові слова: лобіювання, Європейський Союз, Австрія, Велика Британія, Німеччина, Франція, Данія, суб'єкти лобістської діяльності, об'єкти лобістської діяльності.

Дослідження лобістської діяльності на національному рівні здійснювалися як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками. Серед зарубіжних дослідників варто згадати роботи таких науковців як Д. Коена [1], Ч. Грінвуда [2], Р. Айзінга [3], Р. ван Шенделена [4]. Їх роботи заклали основу дослідження лобістської діяльності в ЄС в цілому. Водночас, не менш успішними в своїх дослідженнях були й вітчизняні дослідники, а саме С. Левенець [5], В. Марченко [6], М. Барішевська [7], Н. Гричина [8], В. Нестерович [9], І. Сікора [10], В. Голишева [11], М. Розумний та В. Холод [12], Ю. Розенфельд [13]. Переважна кількість досліджень на задану тематику здійснювалася у поєднанні з дослідженням наднаціонального рівня Європейського Союзу, тим самим не приділяючи достатньої уваги дослідженню лобізму в країнах-членах ЄС. Таким чином, дослідженню процесу інституціоналізації лобістської діяльності в Австрії, Великій Британії, Німеччині, Франції та Данії великої уваги приділено не було.

Лобістська діяльність в межах Європейського Союзу на національному рівні є поширеним явищем. Суб'єкти лобістської діяльності намагаються завжди мати змогу впливати на рішення, що приймаються на національному рівні. Навіть у випадках коли обов'язкове рішення було прийнято на рівні інституцій ЄС, роз'яснення на національному рівні може мати вирішальне значення та бути бажаною метою для суб'єктів лобістської діяльності. Водночас, для такого лобіювання важливою є наявність норм та правил, що регулювали б лобіювання в кожній окремішній країні-члені ЄС. Таким чином відбувається інсти-

туціоналізація лобіювання та формується певна уявна арена для здійснення легальної лобістської діяльності.

Донедавна в Австрії суб'єкти лобістської діяльності та зацікавлені особи офіційно іменувалися тільки як групи соціального партнерства. Існуванню тісних взаємин з більшістю депутатів та експертних комітетів групи соціального партнерства завдячують десятиліттям тісної співпраці. Залучення груп соціального партнерства до співпраці з Федеральною Радою та Національною Радою закріплені на законодавчому рівні (Секція 40, п 1 Правил та процедур Національної Ради Австрії та секція 33, п.1 Правила та процедури Федеральної Ради Австрії) [14]. Більш того, в процесі підготовки законів має місце атестаційна процедура за участі вищезгаданих груп. Доволі прагматичною є позиція й щодо інших зацікавлених осіб, адже участь в підготовці законів на ранніх етапах можуть брати не тільки встановлені законодавством спеціальні групи, але й всі інші групи шляхом використання політичних зв'язків та звертаючись напряму до парламентарів. Наявність тісної взаємодії пов'язана з неокорпоративістською моделлю існування Австрії, яка є досить поширеною серед традиційно нейтральних та малих країн Європи.

Невід'ємною частиною є Економічна палата Австрії. Загалом, соціальне партнерство є неформальним консультуванням та перемовинами між владою, приватним сектором та представниками суспільства. Інституціоналізація лобістської діяльності у формі соціального партнерства не обмежується питаннями регулювання трудової політики та включає в себе соціальну та економі-

чну сфери [15]. Тому соціальне партнерство вважається характерним прикладом неокорпоративізму, в якому представництво інтересів має широкий спектр дії та відзначається координованістю.

Інститут соціального партнерства є дещо схожим на французьку Економічну та Соціальну Раду, хоча остання не здійснює такого впливу на прийняття рішень, який здійснює перший.

Починаючи з 1 січня 2013 року в Австрії вступив в силу акт, що регулює лобістську діяльність [16], який, водночас, пришвидшив процес інституціоналізації лобіювання. Відповідно до цього акту обов'язковим є реєстрація лобістів при здійсненні їх професійної діяльності. Всі лобісти, які отримують компенсацію за здійснення лобістської діяльності щодо законодавства Австрії та адміністративних політик, як і інші суб'єкти лобістської діяльності, мають надавати про себе інформацію до спеціального реєстру. Реєстр є публічно доступним в мережі Інтернет та ведеться Міністерством юстиції Австрії. Розповсюджена інформація має включати дані щодо імені лобістів, їх клієнтів, з приводу чого конкретно було здійснено лобістську діяльність, вартість лобістського договору та інформацію щодо контактів з державними посадовцями. Також зареєстровані суб'єкти лобістської діяльності мають гарантувати дотримання кодексу поведінки лобістів. Ця інформація розповсюджується у відкритих джерелах інформації та в всесвітній мережі інтернет [17].

Станом на січень 2015 року за три роки з моменту запровадження реєстру в ньому було зареєстрована не більше 300 суб'єктів лобістської діяльності [18]. Публічними є лише категорія "лобістські компанії" та "компанії", а категорія "організації" та "групи інтересів" доступні лише частково. У той же час, за наявною статистикою в Австрії діють понад чотири тисячі суб'єктів лобістської діяльності [17, р. 31].

Сприяє процесу інституціоналізації лобістської діяльності в Австрії не тільки формування нормативно-правовою регуляторною системи, але й потяг до саморегуляції, хоча й не такий явний як у Німеччині. Існують три організації ("Austrian Public Affairs Association", "Austrian Lobbying and Public Affairs Council", "Austrian Public Relations"), що є провідними в країні. Перші дві пропонують суб'єктам лобістської діяльності власні добровільні реєстри лобістів, коли остання у 2012 році опублікувала керівництво з лобіювання.

У Великій Британії, тенденція до інституціоналізації лобіювання почала проявлятися з 1990-х років, коли Палата громад неодноразово висловлювалася про необхідність введення реєстру лобістів. Першим кроком для втілення у життя відбувся 1995 році зі створенням Палатою лордів Реєстру інтересів учасників, в трьох секціях якого відзначалися особисті та фінансові інтереси лордів. Якщо лорд є зацікавленим у певній справі, то йому забороняється висловлюватися та голосувати з цього приводу в парламенті. Реєстр поділив лордів на три категорії: ті, що отримують компенсацію за консалтинг; ті, що мають фінансові або не фінансові інтереси, які мають бути зареєстровані; ті, що здійснюють лобістську діяльність в інтересах третіх осіб. За діями зареєстрованих парламентарів наглядає Комітет з привілеїв.

У 2009 році комітет Палати громад надав рекомендацію щодо впровадження обов'язкової реєстрації суб'єктів лобістської діяльності. Водночас, проявом саморегульованої інституціоналізації стало створення альтернативного добровільного реєстру лобістів трьома найбільшими лобістськими асоціаціями Великої Британії, а саме Інститутом зі зв'язків з громадськістю, Асоціацією професійних політичних консультантів та Асоціацією консультантів з зв'язків з громадськістю. Згодом було

створено Комітет з публічних питань Великої Британії, який заохочував суб'єктів лобістської діяльності зареєструватися та прийняти кодекс поведінки лобістів.

У Великій Британії, як і в багатьох інших європейських країнах, впродовж довгого часу регулятивна система мала певні недоліки, а інституціоналізація лобістської діяльності мала обмежений характер. Наприклад, зареєструватися могли лише ті суб'єкти, що входять до трьох найбільших асоціацій. Ті, хто обрав шлях не реєструватися відповідно до пропозицій Комітету з публічних питань Великої Британії або трьох найбільших асоціацій не мали змогу до останнього часу зареєструватися взагалі. Такі суб'єкти лобістської діяльності як науково-дослідницькі інститути, юридичні та консалтингові компанії в багатьох випадках реєстрацію не здійснювали. За такої ситуації суспільству ставало дуже важко побачити та оцінити реальну картину лобістської діяльності в країні.

Для парламенту Великої Британії характерна певна закритість від зовнішнього оточення, що компенсується готовністю парламентаріїв обговорювати нагальні питання в рамках позапарламентських міжпартійних груп, які створюються представниками приватного сектору. Така можливість встановлення контактів говорить про наявність плюралізму під час процесу інституціоналізації та у відносинах між законодавчим органом Великої Британії та суб'єктами лобістської діяльності. До міжпартійних груп входять члени Палати громад та Палати лордів, що об'єднуються за спільними інтересами та діють у якості суб'єктів лобістської діяльності. Також до них можуть входити не тільки парламентарі, але й відомі особистості, вчені та експерти. Процедурні правила Палати громад встановлюють обов'язковість реєстрації подібних суб'єктів, якщо до їх складу входить більше однієї партії та хоча б одна повноважна особа з Палати громад. Існує важливе обмеження для міжпартійних груп, що полягає у необхідності включення до складу не менше п'яти членів владної партії та не менше п'яти членів опозиційної партії. Обмеження щодо максимальної кількості членів відсутнє. Міжпартійні групи не можуть брати участь в офіційному процесі прийняття рішень та не можуть звітувати у парламенті. Фінансування їх здійснюється з приватних джерел, які встановлюються при реєстрації у реєстрі Комітету зі стандартів та привілеїв Палати громад. Станом на 17 січня 2014 року в реєстрі нараховувалось 131 міжпартійна група орієнтовані на міждержавні відносини та 462 орієнтованих на будь які питання, починаючи від питань пов'язаних з відеоіграми та закінчуючи пенсійним забезпеченням [19]. За своєю роботою міжпартійні групи при британському парламенті схожі на депутатські об'єднання при Європейському Парламенті.

Прикладом лобістської діяльності шляхом використання у стратегії міжпартійної групи, може слугувати діяльність Міжпартійної фармацевтичної групи, що спонсорувалася всього на всього однією компанією "Лютер Пендрагон" ("Luther Pendragon"), що відповідно до поданих даних здійснювала лише адміністративну підтримку. Цікаво, що згадана компанія стала просто інструментом Асоціації аптечних компаній, що об'єднувала понад 4000 аптек по всій Великій Британії, Королівське фармацевтичне об'єднання Великої Британії, Фармацевтичний комітет щодо проведення перемовин та Національну фармацевтичну асоціацію. Така потужна підтримка та обрана потаємна стратегія надали можливість у 2000 році здійснити в Палаті громад доповідь, що вплинула на відміну обмежень при продажі препаратів контрацепції. З огляду на специфіку предмету обгово-

рень, стратегія була обрана вірно, адже розголос міг надати негативного забарвлення обговорюваній темі.

У 2013 році у Великій Британії було розпочато консультації, а вже у 2014 представлено нове законодавство ("The Transparency of lobbying, Non-Party Campaigning and Trade Union Administration Bill"), що пришвидшило інституціоналізацію лобістської діяльності в країні. Так, на сьогоднішній день в міністерствах Британії діє дворічна заборона на вхід до приміщень для екс-міністрів. Найбільшою мірою нове законодавство спрямоване на обмеження для політичних партій у передвиборний час та на запровадження обов'язкового реєстру суб'єктів лобістської діяльності. Відповідно до закону консультанти-лобісти мають бути зареєстрованими (п.12 закону) та несуть відповідальність за внесення неправдивих чи недостовірних даних. Звіти необхідно надавати один раз в квартал та необхідно зазначити ім'я особи від імені якої здійснюється лобювання. У випадку юридичних осіб необхідно подавати назву компанії, імена директорів та партнерів, але не співробітників.

За інформацією Альянсу за прозоре лобювання в Британії налічується близько 4 тисяч професійних лобістів, а обіг сягає 2 мільярдів фунтів стерлінгів [20]. Водночас, за даними недержавної організації "whoslobbying.com" у 2011 році було проведено більше 6,5 тисяч міністерських зустрічей з суб'єктами лобістської діяльності [21].

В Німеччині система представництва інтересів була встановлена ще у 1871 році, але на час двох світових війн система практично не працювала. Перший сучасний закон був розроблений у 1951 році і основна мета його полягала у інституціоналізації участі потужних торговельних асоціацій та німецьких професійних спілок у формуванні державної політики країни. Головною цілю спілок та асоціацій були парламент та уряд, відповідно потік експертної інформації був направлений саме на них. На початку 1980-х років стало очевидним, що зростаюча кількість необхідних рішень та їх складність зробила парламентарів та посадовців залежними від суб'єктів лобістської діяльності. Це призвело до виникнення бартерної системи, коли в обмін на інформацію суб'єкти отримували політичну підтримку.

В 1990-х роках виникла нова тенденція в процесі інституціоналізації лобістської діяльності Німеччини. Приватний сектор почав контактувати з рядом парламентарів Німеччини напряму, оминаючи спілки та асоціації [22]. Зрештою, ця тенденція була характерна не тільки для Німеччини, але й для інших країн-членів ЄС. Іншою тенденцією стала участь в політичному процесі суспільства [23]. Реєстрація суб'єктів лобістської діяльності в Німеччині є не обов'язковою. Однією з головних цілей реєстрації є прозоре надання можливості відвідувати державні будівлі в Німеччині. Реєстрація є щорічною для зацікавлених в участі у процесі прийняття рішень Бундестагом та Федеральною владою (Додаток 2 до Правил Процедури Бундестагу). Реєстр містить детальну інформацію про роль та структуру організації чи групи, але він покликаний регулювати лише внутрішній аспект взаємодії державних органів з суб'єктами лобістської діяльності та покликаний скоріше здійснювати реєстрацію організацій, ніж конкретних осіб. Відповідно до рішення Бундестага від 25 вересня 1979 року зареєстрованими можуть бути лише союзи. Такі структури як корпорації, фонди та публічні установи зареєстровані бути не можуть, адже вони не є союзами відповідно до Регламенту. Першочерговим завданням реєстрації було визначено інформування влади щодо їх інтересів та організаційної структури, а не контроль за діяльністю. При реєстрації союз повинен повідомити свою адресу, назву, контакту інфор-

мацію установи, інформацію щодо керівного складу, кількість членів та сферу діяльності і інтересів.

Головне призначення реєстрації полягає у намаганні зробити прозорим представництво інтересів та зробити доступною інформацію щодо організацій, які здійснюють вплив на прийняття рішень. Представники союзів після реєстрації отримують доступ до Бундестагу, однак Бундестаг має право в односторонньому порядку відмовити в доступі зареєстрованим союзам. Незареєстровані суб'єкти лобістської діяльності також можуть отримати можливість потрапити у Бундестаг за запрошенням окремих комітетів чи депутатів. Загалом, практика використання зовнішніх осіб є нормальною для Бундестагу, адже власні служби не завжди встигають вивчити певну проблематику та надати оцінку відповідного експертного рівня. На практиці експерти та спеціалісти союзів надають оцінку оперативніше. У той же час в Німеччині діє принцип необхідності врахування всіх інтересів при прийнятті політичних рішень. Останній принцип став реальним завдяки рішенням Федеративного конституційного суду від 1992 року, який зобов'язав законодавців діяти на основі фактичних даних, отриманих з достовірних джерел інформації.

Починаючи з 2007 року депутати Бундестагу стали зобов'язані декларувати свою паралельну зайнятість, яка до цього часу декларувалася конфіденційно. Так, суспільству стало відомо про надзвичайну кількість сумісників у Бундестазі. Лідером серед сумісників виявився депутат від ХДС. Р. Гьонер, який впродовж 23 років отримував зарплатню директора Німецького союзу працевлаштування [24]. Іншим прикладом сумісництва, що могло впливати на позицію депутата, можуть служити виплати німецької компанії "Hunzinger AG" депутатові Р. Шарпінгу у 1999 році. Він отримав більше 70 тисяч євро за публікацію своїх мемуарів та декількох доповідей. Окрім цього він отримав близько 30 тисяч євро на купівлю особистих речей [25]. Згадані доходи не були вказані в його декларації і це потягло за собою багато запитань, коли інформація стала публічною.

Щодо Верхньої палати німецького парламенту, Бундесрату, то правила стосовно відвідувань суб'єктами лобістської діяльності відсутні, як і реєстр.

Починаючи з 2009 року у Франції процес інституціоналізації лобістської діяльності виражався у наявності добровільного реєстру суб'єктів лобістської діяльності. Станом на 2011 рік у реєстрі було зареєстровано близько 120 організацій, коли за інформацією незалежних організацій "Трансперенсі Інтернешнл Франс" ("Transparence International France") та "Регард Сітоєн" ("Regards Citoyens") контакти з депутатами мали більше 9 300 організацій [26]. Таке невтішне неспівпадіння може свідчити про недостовірність даних добровільного реєстру.

Варто сказати, що інституціоналізація лобістської діяльності у Франції знаходиться на початковому етапі розвитку. Правила щодо здійснення нагляду за лобістською діяльністю були введені у Національній Асамблеї у липні 2009 року, а у Сенаті у жовтні того ж року. Як в Сенаті, так і в Національній Асамблеї діє Кодекс поведінки лобістів. Задля набуття статусу лобіста необхідно є реєстрація імені, адреси, імені або назва особи в чітких інтересах проводиться діяльність та запит на отримання доступу до парламенту. У той же час надання цієї інформації при реєстрації не означає її публічне розкриття. Реєстрація встановлює обов'язок виконувати принципи поведіння, прозорості та етики.

Також суб'єкти лобістської діяльності мають змогу звернутися до Президента Сенату з метою отримання спеціальних посвідчень для роботи в парламентських групах. Задля отримання доступу лише до Зали засідань

існує можливість звернутися до Колегії квесторів. На практиці доступ таким шляхом мають близько двадцяти суб'єктів лобістської діяльності, одним з яких є "Електроенергетична компанія Франції" ("Electricité de France") [27]. Впродовж року Колегія квесторів видає приблизно 20 дозволів, коли кількість виданих дозволів за погодженням Президента Сенату сягає не більше 10. Така мала кількість пояснюється тим, що задля отримання такого дозволу організація має бути дійсно значною і має бути важливою як вже зазначено "Електроенергетична компанія Франції" або "Енергетична та газова компанія Франції" ("GDF Suez"). Ця тенденція є скоріше послабленням, ніж визнанням серйозності ролі суб'єктів лобістської діяльності, адже відповідно до Правил Процедури Сенату Франції (ст.5(6)), утворення будь яких груп з метою захисту приватних інтересів заборонено. За умови отримання дозволу у профільних комітетах та Бюро Національних зборів чи Бюро Сенату можливе створення дослідницьких груп, що складаються з членів парламенту.

Для Франції характерна статична політична культура, відповідно до якої влада діє виходячи з національних інтересів країни. Тенденція до залучення суб'єктів лобістської діяльності часто здійснюється тільки з метою отримання інформації з невеликим урахуванням інтересів суб'єктів лобістської діяльності. У Франції існує тенденція до інституціоналізації лобістської діяльності, хоча й відбувається вона лише в односторонньому порядку, незважаючи на існування у Франції Економічної та Соціальної Ради, що стала моделлю створення подібного інституту нарівні інституцій ЄС.

У Данії також відсутні правила та норми, що регулюють лобістську діяльність, хоча практика свідчить про визнання тенденції до існування лобістської діяльності. Зацікавлені особи мають змогу формувати спеціальні делегації та подавати прохання або заяви у постійні комітети при парламенті Данії ("Фолькетинг"). При здійсненні зазначених дій імена заявників та організацій, які вони представляють, заносяться в архіви комітетів та при публікації доповідей щодо того чи іншого питання підлягають публікації у офіційному віснику Данії [28].

Відповідно до законодавства Данії суб'єкти лобістської діяльності можуть подавати заяви з проханнями про офіційну присутність у складі делегації, з метою отримання можливості знаходитися на слуханні. Слухання не є зустріччю або дебатами, тому учасники делегації не мають можливості задавати питання членам профільного комітету при Фолькетингу. Як правило, подібні зустрічі тривають не довше 15-20 хвилин та полягають у висловленні позицій доповідачем, що і вважається позицією делегації. Члени профільного комітету можуть уточнювати деталі та задавати питання як доповідачу, так і членам делегації у разі необхідності. Існує практика надіслання не менше півсотні копій матеріалів підготовлених делегацією для профільного комітету з метою завчасної підготовки до зустрічі з останніми.

Загалом, відповідно до Данського законодавства, громадськість має доступ до всіх офіційних документів будь-якого комітету Фолькетингу. Для Данії, як і для Австрії є характерною неокорпоративістська модель інституціоналізації лобістської діяльності, що полягає у тісній взаємодії між зацікавленими групами та у наявності стійких традицій, що створювалися десятиліттями.

Таким чином, в Австрії, Великій Британії, Німеччині, Франції та Данії існує тенденція до інституціоналізації лобістської діяльності, хоча вони й різняться за рівнем інституціоналізації лобіювання. Серед цих країн-членів ЄС за рівнем інституціоналізації лобістської діяльності насаперед виділяються Австрія і Велика Британія, в яких лобістська діяльність є інституціоналізованою в

найбільшій мірі, відіграє помітну роль в системі прийняття рішень та існують інструменти забезпечення прозорості функціонування суб'єктів. В Німеччині та Франції інституціоналізація лобістської діяльності знаходиться на перехідному етапі. В цих країнах участь суб'єктів лобістської діяльності в процесі прийняття рішень є визнаним явищем, що зумовлює спроби врегулювати лобістську діяльність оптимальним чином та здійснювати контроль за транспарентністю лобіювання. Данія є країною, де існує лише тенденція до інституціоналізації лобістської діяльності. В Данії інституціоналізація лобістської діяльності знаходиться на початковому етапі становлення, відсутнє законодавче регулювання лобістської діяльності та не спостерігається потяг до саморегуляції суб'єктів лобістської діяльності.

Список використаних джерел

1. Coen D., Richardson J. Lobbying the European Union: Institutions, actors, and issues Oxford University Press Inc., New York 2009 p.351.
2. Greenwood J., Dreger J. The Transparency Register: A European vanguard of strong lobby regulation? [Електронний ресурс] / J.Greenwood, J.Dreger – Режим доступу: <http://www.palgrave-journals.com/iga/journal/v2/n2/full/iga20133a.html>
3. Eising R. Interest groups in EU policy-making [Електронний ресурс] / R. Eising – Режим доступу: <http://www.livingreviews.org/lreg-2008-4>
4. R. van Schendelen More Machiavelli in Brussels: The Art of Lobbying the EU // Amsterdam University Press, 2010 p. 382.
5. Левенець С. В. Лобізм як механізм досягнення групових інтересів: теоретичні засади / С. В. Левенець. // Політологічний вісник. – №54. – С. 403–412.
6. Марченко В.В. Лобізм – методи легального впливу // 36. Наук. Пр. – X., 2005. – Вип.5. – С. 141-144.
7. Барішевська М.А. Політичний лобізм: сутність та функції у сучасному суспільстві // Науковий вісник. – О., 2008. – № 3(59). – С. 183-191.
8. Гричина Н.А. Лобізм як інститут сучасної демократії: дис.... канд. політ. наук : 23.00.02 / Гричина Наталія Анатоліївна ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2009. – 186 арк.
9. Нестерович В.Ф. Конституційно-правові аспекти лобіювання у правотворчому процесі України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Нестерович Володимир Федорович; Луганський держ. ун-т внутрішніх справ ім. Е.О.Дідоренка. – Луганськ, 2008. – 212 арк.
10. Сікора І. Лобізм у трикутнику бізнес-уряд-парламент. Практика "тіньового" та цивілізаційного лобіювання // Професіонал. – 1998. – №2. – С. 14-17.
11. Голишев В. Парламентські об'єднання: досвід демократичних країн Заходу та України // Людина і політика. – 2003. – №3. – С. 13-19.
12. Лобізм та його інституційні форми. Україна і зарубіжний досвід : [Аналіт. матеріали] / Наук. Т-во "Гуманіт. Колегія"; [Упоряд. : М. Розумний, В. Холод] – К. : УФПР, 2005. – 40 с.
13. Розенфельд Ю.М. Лобізм – політико-правовий інститут демократичної держави // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2004., – вип. 8. – С. 16-25.
14. Rules of Procedure for Parliamentary Investigation Committees [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.parlament.gv.at/ENGL/PERK/RGEG/UAUS/vo_ua02.shtml.
15. Ebbinghaus B. Sozialpartnerschaft in Europa: Die Rolle der Tarifparteien in der Fruehverrentungspolitik [Електронний ресурс] / B. Ebbinghaus // Max-Planck-Institut fuer Gesellschaftsforschung. – 2003. – Режим доступу до ресурсу: http://sofis.gesis.org/sofiwiki/Sozialstaat_und_Sozialpartnerschaft_in_Europa:_die_Rolle_der_Tarifparteien_in_der_Fr%C3%BChverrentungspolitik.
16. Lobbying- und Interessenvertretungs- Transparenz-Gesetz [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblAuth/BGBLA_2012_I_64/BGBLA_2012_I_64.pdf.
17. Schickinger J. Lobbying in Austria. A theoretical and empirical examination of lobbying in Austria. [Електронний ресурс] / Jasmin Stephanie Schickinger – Режим доступу до ресурсу: http://www.ti-austria.at/uploads/media/Lobbying_in_Austria_english.pdf.
18. "Lobbying" Qualitätsstandards und Verhaltenskodex [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://prva.at/wissen/arbeitskreise/abgeschlossene-arbeitskreise/62-wissen/arbeitskreise/abgeschlossene-arbeitskreise/102-lobbying>.
19. Register Of All-Party Groups [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm/cmallparty/register/contents.htm>.
20. Opening Up Lobbying [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.lobbyingtransparency.org/opening-up-lobbying>.
21. Committee on Standards in Public Life, Strengthening Transparency Around Lobbying, [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/336925/2901376_LobbyingStandards_WEB.pdf.
22. Lobbyismus heute: Ein Gesamtkonzept [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.transparency.de/fileadmin/pdfs/>

Weitere_Termine/Veranstaltungsarchiv/Stein_Haus_Neuland_Bielefeld_14_05_14.pdf.

23. Öffentliche Liste über die Registrierung von Verbänden und deren Vertretern [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bundestag.de/dokumente/lobbyliste/>.

24. Goehner R. Als Lobbyist im Bundestag [Електронний ресурс] // Welt am Sonntag. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.welt.de/print-wams/article120744/Als-Lobbyist-im-Bundestag.html>.

25. Affäre Hunzinger: Scharping wehrt sich gegen neue Vorwürfe [Електронний ресурс] // Die Welt. – 2002. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.welt.de/print-welt/article410535/Affaere-Hunzinger-Scharping-wehrt-sich-gegen-neue-Vorwuerfe.html>.

26. Répartition par catégorie des organismes auditionnés à l'Assemblée nationale [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.regardscitoyens.org/transparence-france/etude-lobbying/>.

27. Lehmann W. Lobbying in the European Union: Current rules and practices / W. Lehmann, L. Bosche. – Luxembourg: Directorate-General for Research, 2003. – 47 p.

28. The Standing Orders of the Danish Parliament [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.thedanishparliament.dk/Publications/Standing%20Orders%20of%20the%20Folketing/Chapter%2017.aspx>.

Надійшла до редколегії 25.11.15

В. Матвиенко, д-р ист. наук, проф.,

С. Сокур, соискатель

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЯ ЛОББИСТСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СТРАНАХ-ЧЛЕНАХ ЕС НА ПРИМЕРЕ АВСТРИИ, ВЕЛИКОБРИТАНИИ, ГЕРМАНИИ, ФРАНЦИИ И ДАНИИ

Для современных политических систем стран-членов ЕС характерным является наличие широкого диалога между властью и обществом. Важное место в этом диалоге занимает лоббистская деятельность, которая призвана артикулировать интересы групп и путем влияния на полномочные органы удовлетворить интересы заинтересованных лиц. Наиболее ярко институционализация лоббистской деятельности проявляется в Австрии, Великобритании, Германии, Франции и Дании, хотя и находится там на разном уровне. Таким образом, страны-члены ЕС разделяются на страны, где лоббистская деятельность институционализирована, страны с переходным уровнем институционализации и страны, в которых существует лишь тенденция к институционализации.

Ключевые слова: лоббирование, Европейский Союз, Австрия, Великобритания, Германия, Франция, Дания, субъекты лоббистской деятельности, объекты лоббистской деятельности.

V. Matvienko, Doctor of Historical Sciences, Professor,

S. Sokur, external PhD candidate

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

INSTITUTIONALIZATION OF LOBBYING IN THE EU COUNTRIES: AUSTRIA, UNITED KINGDOM, GERMANY, FRANCE AND DENMARK

An important characteristic of modern political systems of the EU member states is an existence of a broad dialogue between the authorities and society. An important role in this dialogue plays "lobbying", which aims to articulate the interests of the groups via influencing the authorities to meet the interests of stakeholders. Thus, institutionalization of lobbying activities is clearly evident in Austria, the UK, Germany, France and Denmark. The above countries are divided on the basis of the level of institutionalization into three groups: group of countries with successful institutionalization of lobbying; group of countries with transition level of institutionalization; group of countries with institutionalization tendency.

Key words: lobbying, European Union, Austria, United Kingdom, Germany, France, Denmark, lobbying actors, lobbying objects.

УДК 327(477):351.86

Г. Піскорська, канд. іст. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

БЕЗПЕКОВІ ПРІОРИТЕТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ НОВИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ

Розглянуто передумови та причини розробки керівництвом України нової редакції Стратегії національної безпеки. Проаналізовано зміст документа, при цьому особливу увагу приділено оцінці безпекового середовища України, загроз і викликів, що стоять перед країною, а також факторам, які Київ вважає гарантіями безпеки держави. Надані рекомендації щодо врахування Україною позицій та підходів країн Заходу до вирішення проблем забезпечення власної безпеки, а також їх використання при визначенні напрямів української зовнішньої та безпекової політики.

Ключові слова: стратегія національної безпеки України, НАТО, Європейський Союз, США, виклики та загрози національній безпеці, агресія Росії проти України, безпекове середовище, національні інтереси.

Особливістю сучасних конфліктів є перехід локальних конфліктів на наднаціональний рівень. За оцінками багатьох аналітиків, зокрема й Збігнева Бжезінського, світ увійшов у зону турбулентності, коли нестабільність та хаос лише посилюватимуться [1]. На думку політологів, непередбачувана поведінка Російської Федерації, великої ядерної держави, що відмовляється діяти згідно з міжнародним правом і здійснює на свою користь переділ державних кордонів, нанесла руйнівний удар по світовому порядку, що склався після другої світової війни [2–4]. Від Росії походить головна загроза суверенітету та незалежності сусідніх країн. Російсько-український конфлікт не є локальною подією – він має регіональний і глобальний вимір.

Переформатування пострадянського простору силовими методами, що здійснює РФ, викликають терміново необхідність створення нових правил безпеки у світі з поновленням принципів непорушності кордонів та відновленням дієвості засад міжнародного права і функціонування міжнародних організацій. При цьому для України, яка опинилася на зламі глобальної системи безпеки, у найгарячішій точці зіткнення інтересів глоба-

льних гравців, оновлення системи безпеки набуває особливого значення.

Зовнішньополітична ситуація України на початку 2000-х років розвивалася на фоні дедалі більш гострої геополітичної конкуренції двох європейських центрів впливу – ЄС і Росії, які реалізують принципово відмінні проекти інтеграції пострадянських держав Східної Європи та Кавказу. ЄС здійснює політику розширення та створення кола держав-партнерів, які б будували свою внутрішню та зовнішню політику на засадах демократичних цінностей, норм і правил. Росія – домагається визнання ЄС (і світом загалом) цих держав як "зони російських привілейованих інтересів", експортування до них своєї державоцентричної та авторитарної ("євразійської") моделі "керуваної демократії" і створення під владою егідою потужного інтеграційного утворення, яке б діяло за її правилами.

На думку українського політолога В.Головченка, проблема вибору – Захід, чи Росія – залишається перманентною загрозою підризу національних інтересів і національної безпеки України [5]. Країни, що перебувають на "кордонах" інтеграційних проектів, зазнають найбільшою